

# **Стройова підготовка**

# Анотація

Ця Публікація призначена для організації індивідуальної підготовки військовослужбовців, колективної підготовки підрозділів родів військ та спеціальних військ і має за мету надати їм методичну допомогу у стрійовому навчанні.

МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК



# СТРОЙОВА ПІДГОТОВКА

Видавництво  
«Центр учбової літератури»  
Київ – 2023

УДК 796.011.3:355.541 (072.)

С 86

**Стройова підготовка:** методичний посібник. — Київ: «Центр учбової літератури», 2023. — 86 с.

**ISBN 978-611-01-2939-8**

Ця Публікація призначена для організації індивідуальної підготовки військовослужбовців, колективної підготовки підрозділів родів військ та спеціальних військ і має за мету надати їм методичну допомогу у стройовому навчанні.

ISBN 978-611-01-2939-8

© «Центр учбової літератури», 2023.

## ЗМІСТ

	ВСТУП	5
	ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ	6
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	7
1	ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	8
1.1	Основні терміни та визначення	8
1.2	Роль і місце стройової навченості в системі бойової підготовки	9
1.3	Вимоги до зовнішнього вигляду	10
1.4	Обов'язки військовослужбовців перед шиккуванням і в строю	10
1.5	Управління строєм	11
1.6	Методи стройової підготовки	12
1.7	Планування стройової підготовки	15
1.8	Організація занять зі стройової підготовки	16
1.9	Заняття в підрозділі	17
1.10	Контрольні заняття	18
2	ІНДИВІДУАЛЬНА СТРОЙОВА ПІДГОТОВКА	20
2.1	Стройові прийоми і рух без зброї	20
2.2	Стройові прийоми і рух зі зброєю	32
3	КОЛЕКТИВНА СТРОЙОВА ПІДГОТОВКА	40
3.1	Строї відділення	40
3.2	Строї взводу	47
3.3	Строї роти (батареї)	50
3.4	Строї батальйону (дивізіону)	54
3.5	Стрій бригади (полку)	57
4	ОГЛЯД ГОТОВНОСТІ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ	59
4.1	Загальні положення	59
4.2	Огляд готовності підрозділу до виконання завдань	59
5	УЧАСТЬ У ПАРАДАХ ВІЙСЬК	60
5.1	Паради військ	60
5.2	Положення Бойового Прапора військової частини у строю, його винесення та віднесення	62
5.3	Зустріч військами командувача параду і особи, яка приймає парад	65
5.4	Проходження військ урочистим маршем	66
6	ПЕРЕВІРКА ТА ОЦІНКА СТРОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ	69
6.1	Загальні положення	69
6.2	Перевірка та оцінка індивідуальної стройової підготовки	70
6.3	Перевірка та оцінка колективної стройової підготовки (стройової злагожденості)	76
6.4	Загальна оцінка стройової підготовки	77
6.5	Проведення аналізу стройової підготовки підрозділу	77
Додатки:		

1	Умовні позначення	78
2	Опис черезплічника для носіння Бойового Прапора	80
3	Варіант оформлення розділу 6 оціночного листа стандарту індивідуальної підготовки стрйова підготовка (для органів військового управління оперативної та стратегічної ланок управління)	81
4	Варіант оформлення розділу 6 оціночного листа стандарту колективної підготовки стрйова підготовка (для механізованої роти)	84
	СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ДЖЕРЕЛ)	86

## ВСТУП

Публікація розроблена у відповідності з вимогами наказу Міністерства оборони України від 20.11.2017 № 606 “Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями Збройних Сил України та ліцеїстами військових ліцеїв” зі змінами, затвердженими наказом Міністерства оборони України від 30.06.2020 № 238, Доктрини з організації підготовки у Збройних Силах України, ВКП 7-00(03).01, затвердженої начальником Генерального штабу Збройних Сил України 01.07.2020, а також з урахуванням досвіду та посібників зі стройової підготовки Збройних Сил США “Drill and ceremonies” TC 3 – 21.5 (FM 3 – 21.5, January 2012) та Збройних Сил Канади “Canadian Forces Manual Drill and Ceremonial” (A – DH – 201 – 000/PT – 000, 15 April 2014).

У цій Публікації викладено: обов’язки військовослужбовців перед шикуванням і в строю та вимоги до їх стройового навчання; стройові прийоми і рухи без зброї та зі зброєю; строї підрозділів та військових частин у пішому порядку; порядок виконання військового вітання, проведення оглядів готовності до виконання завдань; місце та положення Бойового Прапора військової частини у строю, порядок його внесення і винесення.

**ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ**

Позначка військової публікації	Повне найменування військової публікації
	<b>а.</b> Наказ Міністра оборони України № 606 від 20.11.2017 Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями Збройних Сил України та ліцеїстами військових ліцеїв” зі змінами, затвердженими наказом Міністерства оборони України від 30.06.2020 № 238



**ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ**

У цій Публікації умовні позначення та скорочення наведено в тексті.

## 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

### 1.1. Основні терміни та визначення

Терміни та визначення, яких не розкрито у тексті Публікації, вживаються в таких визначеннях:

**Стрій** – розміщення військовослужбовців, підрозділів і частин для їх спільних дій у пішому порядку та (або) на машинах.

**Шеренга** – стрій, у якому військовослужбовці розміщені один біля одного на одній лінії.

**Лінія машин** – стрій, у якому машини розміщені на одній лінії одна біля одної.

**Фланг** – правий (лівий) край строю. Під час поворотів строю назви флангів не змінюються.

**Фронт** – бік строю, до якого військовослужбовці повернені обличчям, а машини – лобовою частиною.

**Тильний бік строю** – бік, протилежний фронту.

**Інтервал** – відстань по фронту між військовослужбовцями (машинами), підрозділами та частинами.

**Дистанція** – відстань у глибину між військовослужбовцями (машинами), підрозділами та частинами.

**Ширина строю** – відстань між флангами. Глибина строю – відстань від першої шеренги (військовослужбовця, що стоїть попереду) до останньої шеренги (військовослужбовця, що стоїть позаду), а під час дій на машинах – відстань від першої лінії машин (машини, що стоять попереду) до останньої лінії машин (машини, що стоять позаду).

**Двошеренговий стрій** – стрій, у якому військовослужбовці однієї шеренги розміщені за військовослужбовцями іншої шеренги на відстані одного кроку (витягнутої руки, покладеної долонею на плече військовослужбовця, що стоїть попереду). Шеренги поділяються на першу та другу. Після повороту строю назви шеренг не змінюються.

**Ряд** – два військовослужбовці, що стоять у двошеренговому строю один за одним. Якщо за військовослужбовцем першої шеренги не стоїть військовослужбовець другої шеренги, такий ряд називається неповним; останній ряд завжди має бути повним.

Після повороту двошеренгового строю кругом, військовослужбовець неповного ряду самостійно стає у першу шеренгу.

Одношеренговий (шеренга) і двошеренговий строї можуть бути зімкнутими або розімкнутими.

У зімкнутому строю військовослужбовці в шеренгах розміщені по фронту один від одного з інтервалами на ширину долоні між ліктями.

У розімкнутому строю військовослужбовці в шеренгах розміщені по фронту один від одного з інтервалами на один крок або з інтервалами, які визначає командир.

**Колона** – стрій, у якому військовослужбовці або підрозділи (машини) розміщені один (одна) за одним (одною) на дистанціях, установлених цим Статутом або командиром.

Колони можуть бути вишикувані по одному, по два, по три, по чотири та більше військовослужбовців.

Колони застосовуються для шикування військовослужбовців, підрозділів і частин у розгорнутий або похідний стрій.

**Розгорнутий стрій** – стрій, у якому військовослужбовці, підрозділи (машини) вишикувані на одній лінії по фронту в одношеренговому чи двошеренговому строю (в лінію машин) або в лінію колон з інтервалами, встановленими цією Публікацією або командиром.

Розгорнутий стрій застосовується для проведення перевірок, розподілу, оглядів, парадів, а також в інших необхідних випадках.

**Похідний стрій** – стрій, у якому підрозділ вишикуваний у колону або підрозділи в колонах вишикувані один за одним на дистанціях, встановлених цією Публікацією або командиром. Похідний стрій застосовується для пересування підрозділів, проходження урочистим маршем та в інших необхідних випадках.

**Напрямний** – військовослужбовець (підрозділ, машина), що рухається на чолі строю у визначеному напрямку. За напрямним має переміщуватися решта військовослужбовців (підрозділів, машин).

**Замикаючий** – військовослужбовець (підрозділ, машина), який рухається останнім у колоні.

**Лінійний** – військовослужбовець, призначений для позначення лінії шикування підрозділів і частин, а також лінії проходження урочистим маршем.

## 1.2. Роль і місце стрійової навченості в системі бойової підготовки

Стрійова підготовка є складовою частиною бойової підготовки, яка впливає на всі сторони життєдіяльності військ. Вона загартовує волю військовослужбовців, удосконалює вміння володіти своїм тілом, розвиває уважність, спостережливість, колективізм, наполегливість, що сприяє додержанню військового порядку та зміцненню дисципліни.

Основою підготовки особового складу підрозділів до спільних дій був, є і залишається стрій. Він, як ніякий інший вид навчання, виховує швидке, точне і одностайне виконання волі командира. Стрійова підготовка основана на глибокому розумінні військовослужбовцями необхідності чітких, швидких і вправних дій при виконанні прийомів у складі підрозділу.

Стрійовий вишкіл дисциплінує військовослужбовців, сприяє виробленню у них швидких та чітких дій зі зброєю.

Стрійова підготовка включає: індивідуальну стрійову підготовку (одиначне стрійове навчання без зброї та зі зброєю); колективну стрійову підготовку (стрійову злагодженість відділень (обслуги, екіпажів), взводів, рот (батареї), батальйонів (дивізіонів) і бригад (полків)); огляди готовності

підрозділів і частин до виконання завдань. Стройове навчання проводиться на планових заняттях зі стройової підготовки і удосконалюється на всіх інших заняттях та у повсякденному житті.

В оволодінні методичною майстерністю, вирішальне значення мають уміння командира аналізувати свої досягнення й невдачі, результати кожного заняття, його систематична робота над підвищенням своїх знань. Ось чому бажано, щоб командири, спираючись на рекомендації даної Публікації, наполегливо удосконалювали свою майстерність у навчанні підлеглих стройовій підготовці.

### **1.3. Вимоги до зовнішнього вигляду**

Особлива увага щодо зовнішнього вигляду звертається на припасування обмундирування, взуття, їх справність і акуратність заправлення; виконання правил носіння орденів та медалей (орденських стрічок і стрічок медалей на планках та інших відзнак), знаків розрізнення (відповідно до вимог пункту 1, посилання а); стрижку волосся, носіння короткої акуратної зачіски; стан спорядження і зброї.

### **1.4. Обов'язки військовослужбовців перед шиккуванням і в строю**

Командир зобов'язаний:

визначити місце, час, порядок шиккування, форму одягу та спорядження, а також озброєння і техніку; у разі потреби призначати спостерігача;

перевіряти й знати наявність у строю підлеглих свого підрозділу (підрозділів, частини), озброєння, техніки, боєприпасів, засобів індивідуального захисту та шанцевого інструменту;

перевіряти зовнішній вигляд підлеглих, а також наявність спорядження і правильність його припасування;

підтримувати дисципліну в строю і вимагати точного виконання підрозділами команд і сигналів, а військовослужбовцями – своїх обов'язків у строю;

під час подання команд у пішому строю приймати стройове положення;

проводити зовнішній огляд озброєння і техніки, якщо підрозділи шикуються з нею; перевіряти наявність і справність обладнання для перевезення особового складу, а також правильність кріплення матеріальної частини, що перевозиться; нагадувати особовому складові заходи безпеки; під час руху дотримуватися визначених дистанцій, швидкості та правил руху.

Військовослужбовець зобов'язаний:

перевіряти справність своєї зброї, закріплених за ним озброєння й техніки, боєприпасів, засобів індивідуального захисту, шанцевого інструменту, обмундирування та спорядження;

мати коротку охайну зачіску;

охайно заправляти обмундирування, правильно надівати та припасовувати спорядження, допомагати товаришеві усувати помічені недоліки;

знати своє місце в строю, ставати до строю швидко, без метушні; під час руху зберігати рівняння, інтервал і дистанцію; не виходити із строю (машини) без дозволу;

у строю без дозволу не розмовляти, дотримуватися цілковитої тиші; бути уважним до наказів (розпоряджень) і команд (сигналів) свого командира, виконувати їх швидко й точно, не заважаючи іншим;

передавати накази (розпорядження), команди (сигнали) без перекручень, гучно й чітко.

### 1.5. Управління строєм

Управління строєм здійснюється командами та розпорядженнями, які подає командир голосом, сигналами та особистим прикладом і які передаються за допомогою технічних та рухових засобів.

Команди та розпорядження можуть передаватися колоною через командирів підрозділів (старших машин) і спостерігачів.

У строю старший командир перебуває там, звідки йому зручніше командувати. Інші командири здійснюють управління, залишаючись на місцях, визначених цією Публікацією або старшим командиром.

Командирам підрозділів від роти<sup>1</sup> і вище в похідному строю батальйону та бригади (полку) дозволяється виходити із строю лише для подання команд і перевірки їх виконання.

Управління в машині здійснюється командами та розпорядженнями, які подаються голосом і за допомогою засобів внутрішнього зв'язку.

Команди поділяються на підготовчу та виконавчу, проте можуть бути лише виконавчі.

Підготовча команда подається чітко (виразно), гучно і протяжно, щоб військовослужбовці зрозуміли, яких дій вимагає від них командир.

За підготовчою командою військовослужбовці, які перебувають в строю, приймають стройове положення, під час руху переходять на стройовий крок, а поза строєм повертаються в бік начальника й приймають стройове положення.

Виконавча команда (далі друкується великими літерами) подається після паузи гучно, уривчасто та чітко. Така команда здійснюється негайно та точно.

З метою привернути увагу підрозділу або окремого військовослужбовця в підготовчій команді, у разі потреби, називається підрозділ або військове звання військовослужбовця, наприклад: “Взвод (3-й взвод) – СТІЙ”; “Солдат Василенко, кру – ГОМ”.

Під час виконання прийомів зі зброєю у підготовчій команді може зазначатися назва зброї, наприклад: “Автомати на – ГРУДИ”; “Кулемети на ре – МІНЬ” тощо.

<sup>1</sup> Тут та далі підрозділи за штатом рівні роті (батареї), батальйону (дивізіону), бригаді (полку), тощо.

Гучність голосу під час подання команди змінюється залежно від ширини і глибини строю, рапорт віддається чітко, без різкого підвищення голосу.

## 1.6. Методи стройової підготовки

Методи стройової підготовки – сукупність вправ та способів, за допомогою яких досягається передача і засвоєння знань, формування умінь і навичок, виховання високих морально-бойових і психологічних якостей, стройове злагодження. Кожний метод стройової підготовки складається з елементів, взаємопов'язаних між собою, які прийнято називати прийомами навчання.

Належить розрізняти методи і прийоми навчання.

Прийоми – це окремі деталі, складові частини методів. Так, наприклад, демонстрація дії, що вивчається, за розподілом або в цілому – це прийоми словесно-наочного методу; викладення порядку виконання елемента – це також прийом словесно-наочного методу. У більшості випадків декілька методів навчання застосовуються в поєднанні, наприклад: словесно-наочного методу з методом вправ, словесно-наочного методу – з тренувальним методом. В тому чи іншому сполученні один із методів відіграє провідну роль, а інші – другорядну.

У стройовому навчанні в основному застосовуються наступні методи:

- словесно-наочний (розповідь, пояснення, показ, демонстрація);
- вправ (виконання стройового прийому по розділах та вцілому);
- тренувальний (виконання стройових прийомів, тренування);
- пошуковий (самостійний пошук інформації та (або) варіанту дій).

**Словесно-наочний метод** – це систематичне та послідовне доведення керівником навчального матеріалу, показ (демонстрація) прийомів і дій, що вивчаються для отримання тими, хто навчається, нових знань та формування відповідної уяви.

Показ може бути: особистий; за допомогою тих, хто навчається, і спеціально проінструктованих; у ході показних занять та при демонстрації навчальних кінофільмів.

Для успішного застосування керівником словесно-наочного методу необхідно:

- глибоко знати навчальний матеріал, уміти майстерно виконувати прийоми і дії, що вивчаються;
- витримувати встановлений темп виконання прийому або дії;
- вміло використовувати ракурс, під яким ті, хто навчається, бачать прийоми і дії, які виконуються керівником.

**Метод вправ** – це багаторазове виконання простих (нескладних) дій під наглядом керівника, для закріплення отриманих знань та формування у тих, хто навчається, необхідних навичок.

Для успішного застосування керівником методу вправ необхідно:

- розуміння тими, хто навчається, мети вправи;
- засвоєння змісту і суворой послідовності виконання дій, що вивчаються;
- розподіл керівником складних дій на складові частини;

вироблення у тих, хто навчається, правильних дій та нарощування швидкості.

**Тренувальний метод** – це виконання комплексних дій, у відповідності з визначеним керівником заняття алгоритмом (завчасно встановленим порядком), для формування у тих, хто навчається, необхідних умінь та навичок.

Для успішного застосування керівником тренувального методу необхідно: розуміння тими, хто навчається, мети вправи та суворої послідовності виконання дій;

здатність тими, хто навчається, скоординовано виконувати певні дії в правильній послідовності з нарощуванням швидкості;

додержування певного ритму, правильного чергування дій, що потребують від тих, хто навчається, різного напруження фізичних сил і моральних якостей; постійне підтримування інтересу до тренувань у тих, хто навчається.

**Пошуковий метод** – це самостійне вивчення прийому або дії (варіанту дій), який визначив безпосередній начальник (командир), для здобування необхідних знань та вироблення у тих, хто навчається, необхідних умінь та навичок.

Для правильної організації пошукового методу у тих, хто навчається, необхідно:

визначити обсяги завдання на самостійну підготовку;

надати методичні поради з повторювання вивченого матеріалу або практичного виконання певних прийомів (послідовності дій);

забезпечити кожний підрозділ навчальним місцем, необхідною літературою, наочними посібниками;

розбити на такі групи тих, хто навчається, де були б добре підготовлені військовослужбовці й ті, хто відстає, де могла б бути забезпечена взаємодопомога;

здійснювати постійний контроль і надавати необхідну допомогу тим, хто навчається, у самостійному оволодінні навчальним матеріалом.

Однією з головних умов викладання будь-якої дисципліни є міцне знання предмета, уміння вільно орієнтуватися в ньому, викладати матеріал просто і дохідливо.

Однак для успішної організації стройового навчання недостатньо знати, чому вчити, треба ще знати, як вчити.

Методична майстерність командира визначається умінням знайти такий метод навчання стройового прийому, який на даний час, на даному занятті, при вивченні саме цього стройового прийому або дії дасть найкращий результат у найкоротші терміни.

У процесі навчання командир повинен добиватися, щоб у повторюванні матеріалу активну участь брали всі військовослужбовці.

Пояснення прийому або дії має бути коротким, чітким і ясним, як і самий прийом. Кожна частина пояснення повинна супроводжуватися практичним показом.

Місце командира при проведенні занять із стрйової підготовки повинно забезпечувати спостереження за діями тих, хто навчається, щоб завчасно добиватися усунення допущених ними помилок. Найбільш доцільним віддаленням від строю підрозділу треба вважати для:

командирів відділень (обслуги) три – чотири кроки;

командирів взводів – п'ять – шість кроків;

командирів рот – сім кроків.

При такому віддаленні ті, хто навчається, знаходяться під постійним контролем командирів та завжди готові до виконання команд.

Велике значення у стрйовій підготовці має уміння командира чітко і голосно подавати команди. Не чітко подана команда ускладнює її виконання, а неправильно віддана – приводить військовослужбовців у розгубленість або до невиконання прийому.

Попередня команда повинна подаватися виразно і протягло, щоб ті, хто навчається, зрозуміли, які дії вимагає від них командир. Виконавча команда повинна подаватися після паузи уривчасто і енергійно. З виконавчою командою ніколи не треба зволікати, так як це призводить до непотрібного перенапруження тих, хто навчається, та нечіткості в їх діях.

Перед поданням команди або відданням наказу командир зобов'язаний прийняти стрйове положення. Це виховує у підлеглих дисциплінованість та повагу до строю.

Навчання стрйовим прийомам треба проводити в такій послідовності:

ознайомлення з прийомом;

вивчення прийому;

тренування.

Для ознайомлення з прийомом командир повинен:

назвати прийом, вказати де і з якою метою він застосовується;

подати команду за якою виконується прийом;

показати відповідно до цієї Публікації як виконується прийом в цілому, а потім у повільному темпі – за розподілом з коротким поясненням порядку його виконання.

На ознайомлення з прийомом повинен витратитися мінімальний час.

У залежності від складності стрйового прийому його вивчення може проводитися:

в цілому, якщо прийом нескладний;

за розподілом, якщо прийом складний;

за допомогою підготовчих вправ, якщо прийом складний і окремі його елементи важко засвоюються.

Вивчення кожного елементу прийому або дії (якщо прийом складний за виконанням) також починається з показу і короткого пояснення.

Для ознайомлення зі складним прийомом керівник заняття зразково показує тим, хто навчається, порядок його виконання в цілому, а потім за елементами (за розподілом), водночас пояснюючи свої дії.



Під час показу у тих, хто навчається, складається зорова уява про стройовий прийом або дію (його елементи), тому показ має бути бездоганним.

Прийоми і дії, показані чітко, правильно і красиво, завжди справляють велике враження на тих, хто навчається, і викликають бажання виконувати їх так, як було показано.

Показ завжди треба супроводжувати коротким поясненням. Для створення повного і правильного уявлення про прийом або дію, що вивчаються, недостатньо мати зорову уяву, а й необхідне їх усвідомлення.

Пояснення дозволяє розкрити такі сторони прийомів і дій, що вивчаються, які важко засвоюються під час показу. Воно орієнтує тих, хто навчається, на те, що буде показано, або на те, від чого залежить правильність виконання стройового прийому або дії.

Після ознайомлення із стройовим прийомом або дією процес формування навички як цілісної дії включає три основні етапи, взаємопов'язаних між собою.

Перший етап складається з розподілу прийому або дії на елементи (складного) та виконання прийому або дії за елементами.

Другий етап послідовно об'єднує елементи в групи, а потім – в одне ціле.

Третій етап зводиться до вироблення навичок у виконанні прийому або дії. Виконання прийому шляхом багаторазового повторювання (тренування) доводиться до автоматизму. При цьому командир повинен добиватися, щоб усі прийоми виконувались правильно, швидко, красиво і чітко.

### **1.7. Планування стройової підготовки**

Робота командира щодо стройового навчання підлеглих починається з планування. При плануванні занять зі стройової підготовки командир повинен знати рівень стройової навченості особового складу.

Стандарти зі стройової підготовки та Програми підготовки дають командиру частини право визначати час на відпрацювання теми в залежності від підготовленості тих, хто навчається. Таким чином, кількість занять і навчальних питань з кожної теми може бути різним. Для більш якісного вивчення складних стройових прийомів, таких, як стройовий крок, повороти на місці, під час руху тощо, заняття повинні неодноразово повторюватися. Не можна переходити до вивчення наступного навчального питання, поки не буде якісно відпрацьовано питання, що вивчається. Якщо з якої-небудь причини одне з навчальних питань даного заняття було не засвоєне, воно повинно бути відпрацьоване в години самостійної підготовки чи перенесене на наступне заняття.

Заняття зі стройової підготовки повинні проводитися регулярно і через рівні проміжки часу, щоб не втрачалися навички, набуті військовослужбовцями на попередньому занятті. Високих результатів у стройовій підготовці особового складу і підрозділів досягають ті командири, які закріплюють отримані стройові навички на інших заняттях.

Не треба також допускати, щоб стройові заняття проводилися декілька днів підряд або по два на день, так як ці заняття при правильній їх організації вимагають великого фізичного напруження.

Заняття зі стрійової підготовки, як і будь-яке інше заняття, досягає мети у тому випадку, якщо воно ретельно підготовлене і забезпечене матеріально.

Заняття зі стрійової підготовки плануються в роті, як правило, одночасно з усіма взводами та проводяться під керівництвом командира роти (головного сержанта роти): з індивідуальної стрійової підготовки – одногодинне, а з колективної стрійової підготовки (стрійового зладження підрозділів) залежно від масштабу можуть бути по дві години. У військово-навчальному закладі (навчальному центрі) заняття проводяться у складі навчального підрозділу (взводу) під керівництвом командира навчального підрозділу (інструктора).

Кожне заняття повинно складатися з трьох частин:

вступної частини, до якої входить огляд зовнішнього вигляду і вихід підрозділів до місця занять на стрійовий плац, оголошення теми, мети заняття, навчальних питань та повторення раніше вивчених прийомів;

основної частини, яка включає вивчення і відпрацювання нових прийомів за розподілом та в цілому; тренування прийомів проводиться за командами командира чи під барабан самостійно, попарно та у складі відділення (взводу, роти, їм рівних підрозділів);

заключної частини, в якій рекомендується провести аналіз проведеного заняття і оголосити оцінки тим, хто навчається, виділити кращих і визначити завдання на самостійну підготовку.

## **1.8. Організація занять зі стрійової підготовки**

Найважливішим елементом діяльності командира, що забезпечує стрійове навчання і виховання, є загальна і безпосередня підготовка до проведення занять.

Загальна підготовка включає:

вивчення керівних документів, що визначають завдання, зміст та організацію навчального процесу;

вивчення наказів, директив, військової навчально-методичної публікації “Стрійова підготовка”, стандартів стрійової підготовки (програм підготовки), тематичних планів.

Безпосередня підготовка включає:

усвідомлення змісту майбутнього заняття, визначення його місця у підготовці особового складу підрозділів і аналіз результатів попереднього заняття з цієї теми;

визначення основної навчальної мети і конкретних навчально-виховних завдань;

визначення структури заняття, його основних питань, визначення часу, необхідного для вивчення довідкового матеріалу до стандарту стрійової підготовки (військової навчально-методичної публікації “Стрійова підготовка”), а також підбір відповідного матеріалу для забезпечення заняття;

вибір прийомів навчання зі стандарту стрійової підготовки (довідкового матеріалу до стандарту стрійової підготовки (військової навчально-методичної публікації “Стрійова підготовка”, окремих частин заняття з програми підготовки) при відпрацюванні питань заняття за елементами;

підготовку матеріального забезпечення заняття;  
уточнення стандарту (внесення змін до стандарту) стройової підготовки (розробку план-конспекту заняття);  
підготовку до заняття помічників керівника (сержантів, старшин, тощо).

### **1.9. Заняття в підрозділі**

Перед виходом на заняття командир роти (головний сержант роти), прийнявши рапорт від заступника командира роти або командира першого взводу (головного сержанта або заступника командира першого взводу) про готовність особового складу роти до занять, виводить роту на місце занять. До місця занять рота виходить похідним строєм. Прибувши до місця занять, керівник заняття вишиковує роту в розгорнутий двошеренговий стрій. Потім оголошує тему, мету заняття і навчальні питання, вказує кожному взводу місце для заняття і наказує командирам взводів (головним сержантам взводів, заступникам командирів взводів) розвести взводи до місць проведення занять. При виході взводів у вказані місця кожний командир взводу (головний сержант взводу, заступник командира взводу) вказує місце для заняття кожному відділенню. Командири відділень розводять відділення до місць проведення занять. Коли всі підрозділи займуть свої навчальні місця, керівник заняття подає команду: “До проведення заняття – ПРИСТУПИТИ”.

Командири відділень, вийшовши на середину строю, починають заняття з повторення раніше вивчених прийомів, а потім приступають до вивчення нового прийому і тренування. Вивчення нового стройового прийому (дії) командир відділення починає з показу його в цілому, а потім за елементами в повільному та у встановленому темпі. Закінчивши показ і встановивши, що ті, хто навчається, зрозуміли прийом, командир відділення приступає до вивчення стройового прийому з підлеглими спочатку за елементами в повільному темпі, а потім в цілому. Коли прийом вивчений, за вказівкою командира взводу (головного сержанту взводу, заступника командира взводу) відділення приступає до тренування попарно і самостійно.

Для проведення тренування за командою командир відділення стає в центрі стройового майданчика, а по його периметру з інтервалом чотири кроки вишиковує військовослужбовців відділення. Помітивши помилку у виконанні прийому одним із військовослужбовців, командир підходить до нього, і знаходячись поруч з ним, тренує (навчає) його, а решта особового складу відділення в цей час продовжує тренування самостійно. Якщо в ході тренування одну й ту ж помилку допускають декілька військовослужбовців, командир припиняє тренування відділення і знову показує прийом, після чого тренування продовжуються.

При проведенні тренування парами військовослужбовці (в парі) по черзі виступають у ролі командира. Командир відділення контролює дії військовослужбовців, переходячи від однієї пари до іншої, виправляє допущені ними помилки.

Командир взводу, слідкуючи за діями командирів відділень і військовослужбовців, що навчаються, по черзі надає їм допомогу в навчанні та усуненні допущених ними помилок. Слабо підготовлених військовослужбовців він може викликати до себе і особисто навчати правильному виконанню стройового прийому або дії.

Керівник заняття, переходячи від взводу до взводу, контролює хід заняття, правильність навчання, дає рекомендації командирам взводів (головним сержантам взводів, заступникам командирів взводів) і відділень як краще усунути помилки, які допускають військовослужбовці. При необхідності надає допомогу одному з командирів взводів (відділень) у проведенні занять.

При переході до тренування під барабан керівник заняття стає в центрі плацу, викликає до себе барабанщика і, подаючи йому команди, керує тренуванням. У цьому випадку командири взводів (головні сержанти взводів, заступники командирів взводів) і відділень слідкують за діями тих, хто навчається, і усувають допущені ними помилки по ходу тренування.

У кінці занять командир відділення вказує кожному військовослужбовцю, що і в якій термін доопрацювати, а також дає вказівки щодо підготовки до чергового заняття.

Командир взводу (головний сержант взводу, заступник командира взводу) під час проведення аналізу заняття відмічає краще відділення і військовослужбовців. Командир роти (керівник заняття) проводить аналіз заняття з усім особовим складом та окремо з офіцерами і сержантами. Під час проведення аналізу заняття з усім особовим складом, він вказує ступінь відпрацювання прийому (дії), що вивчається, у взводах, підводить підсумки і дає вказівки щодо вдосконалення виконання цього прийому в повсякденному житті. При проведенні аналізу з офіцерами, сержантами командир роти відмічає позитивне у проведенні заняття і недоліки, допущені при навчанні, та дає вказівки з підготовки до наступного заняття.

## **1.10. Контрольні заняття**

Контрольні заняття проводяться старшими командирами (начальниками), від командира батальйону і вище, а під час перевірки військ – офіцери із складу комісії перевіряють лише виконання вимог цієї Публікації у повсякденному житті.

Заняття можуть бути планові й раптові. Перші плануються завчасно і відображені в планах бойової підготовки і розкладах занять підрозділів.

Раптові контрольні заняття проводяться протягом навчального року за рішенням старших начальників. У цьому випадку командир підрозділу, з яким проводиться контрольне заняття, може бути попереджений начальником напередодні перевірки або безпосередньо у день занять.

Контрольні заняття в основному проводяться за рахунок часу, що відводиться на стройову підготовку.

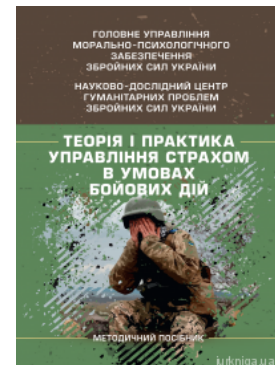
## Книги, які можуть вас зацікавити



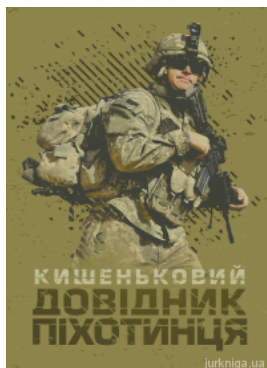
Оборона в місті  
(населеному пункті).  
Методичні матеріали



Вогнева підготовка.  
Навчальний посібник



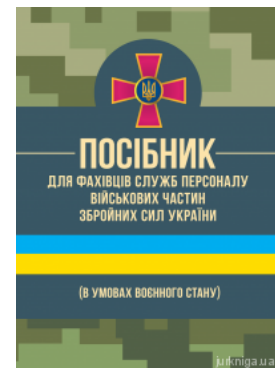
Теорія і практика  
управління страхом в  
умовах бойових дій



Кишеньковий довідник  
піхотинця



Військове  
документування та  
діловодство



Посібник для фахівців  
служб персоналу  
військових частин  
Збройних Сил України  
(в умовах воєнного  
стану)

Перейти до галузі права  
**Військове право**



[Перейти на сайт →](#)